

SLOVENSKÁ ASOCIÁCIA CORPORATE GOVERNANCE
SLOVAK ASSOCIATION of CORPORATE GOVERNANCE

KÓDEX SPRÁVY SPOLOČNOSTÍ
S MAJETKOVOU ÚČASŤOU ŠTÁTU
NA SLOVENSKU

2018

OBSAH

Úvod.....	str. 4
Definície.....	str. 5
I. princíp: DŮVODY ŠTÁTNEHO VLASTNÍCTVA.....	str. 6
II. princíp: ÚLOHA ŠTÁTU AKO VLASTNÍKA.....	str. 8
III. princíp: PODNIKY NA TRHU.....	str. 13
IV. princíp: SPRAVODLIVÉ ZAOBCHÁDZANIE S AKCIONÁRMÍ A OSTATNÝMI INVESTORMI.....	str. 16
V. princíp: VZŤAH K ZAINTERESOVANÝM STRANÁM A ZODPOVEDNÉ PODNIKANIE.....	str. 19
VI. princíp: ZVEREJŇOVANIE A TRANSPARENTNOSŤ.....	str. 22
VII. princíp: POVINNOSTI ORGÁNOV PODNIKOV.....	str. 27

ÚVOD

Kódex správy podnikov s majetkovou účasťou štátu na Slovensku (ďalej len „**Kódex správy podnikov**“) vznikol s cieľom ustanoviť princípy *corporate governance* - dobrej správy podnikov s majetkovou účasťou štátu na Slovensku (ďalej len „**podnik**“) a podporiť transparentnosť a zodpovednosť pri správe podnikov, aby bolo možné transparentnou a zodpovednou správou v čo najväčšej miere predísť možnému neefektívnemu riadeniu podnikov a nevhodnému zasahovaniu do ich riadenia.

Stredoeurópska asociácia správy a riadenia spoločností/Central European Corporate Governance Association (CECGA) v roku 2016 vydala Kódex správy spoločností na Slovensku (ďalej „**Kódex správy spoločností**“), ktorý bol primárne zameraný na spoločnosti, ktorých finančné nástroje sú prijaté na obchodovanie na regulovanom trhu. Za účelom vytvorenia kódexu prispôbeného osobitostiam podnikov bol za účasti zástupcov CECGA, ministerstva hospodárstva, ministerstva spravodlivosti, ministerstva financií, Burzy cenných papierov v Bratislave, Ekonomickej univerzity a Exportno-importnej banky Slovenskej republiky vytvorený Riadiaci výbor. Pri tvorbe kódexu Riadiaci výbor prispôbil slovenským podmienkam Usmernenia OECD pre správu podnikov s majetkovou účasťou štátu, ktoré predstavujú medzinárodný štandard v tejto oblasti.

Dobrá správa podnikov spolu s vhodným regulačným rámcom predstavuje nevyhnutú podmienku pre zabezpečenie voľnosti obchodu a priaznivé investičné prostredie, ktoré podporuje ekonomický rast. Tak ako Kódex správy spoločností aj Kódex správy podnikov upravuje vzťahy vo vnútri podniku a vzťahy podniku s jeho okolím na princípe transparentnosti, poctivosti a zodpovednosti. Cieľom Kódexu správy podnikov je vytvorenie súboru pravidiel dobrého spravovania, aby štát a vlastnícke entity neboli len pasívnymi vlastníckmi a zároveň, aby ich zasahovanie do fungovania podnikov nebolo neprimerané. Cieľom Kódexu správy podnikov nie sú otázky prevodu štátneho majetku do súkromného vlastníctva. Naopak Kódex správy podnikov je založený na princípe, že aj podniky s majetkovou účasťou štátu môžu byť rovnako efektívne a dosahovať rovnaké výsledky ako najlepšie podniky v súkromnom vlastníctve, ak sa ich správa opiera o medzinárodné štandardy a príklady najlepšej praxe správy a riadenia.

Účelom prvých dvoch kapitol kódexu (Dôvody štátneho vlastníctva a Úloha štátu ako vlastníka), je prispieť k profesionalizácii výkonu vlastníckych práv zo strany štátu. Ostatné kapitoly istým spôsobom kopírujú štruktúru a obsah Kódexu správy spoločností, pričom však zohľadňujú osobitosti štátneho vlastníctva.

Kódex správy podnikov vychádza zo zavedeného princípu „dodržiuj alebo vysvetli“, čo umožňuje prispôbenie kódexu akémukoľvek podniku. Dobré zdôvodnené vysvetlenie nemožnosti dodržania niektorého z princípov môže byť akceptované rovnako ako dodržiavanie. Viaceré princípy sú už dnes súčasťou zákonov alebo sa ich súčasťou v blízkej budúcnosti stanú, i keď sa v praxi môžu vzťahovať iba na niektoré druhy podnikov. Pre úplnosť sú však v Kódexe správy podnikov uvádzané všetky dôležité princípy, napriek tomu, že povinnosť dodržiavať niektoré z nich vyplýva zo zákona. Zákony sa však relatívne často menia, ale princípy dobrej správy podnikov by mali mať stabilnejšiu povahu, a tak by mal byť vnímaný aj Kódex správy podnikov.

Spoločnosti, ktorých finančné nástroje sú prijaté na obchodovanie na regulovanom trhu, majú povinnosť vykazovať súlad s princípmi *corporate governance* uloženú zákonom. Povinnosť vykazovať súlad s princípmi *corporate governance* pre podniky mimo regulovaného trhu v súčasnosti žiaden zákon neukladá. Zavedenie vykazovania podľa tohto kódexu je dobrovoľné a bude závisieť od rozhodnutia jednotlivých vlastníckych entít, podnikov, prípadne od zákonodarcu. Bude vítané, ak sa k vykazovaniu podľa Kódexu správy podnikov pridá čo najviac vlastníckych entít a podnikov.

Kódex by mal byť zohľadnený najmä pri správe podnikov štátnej správy a podnikov územnej samosprávy, ktoré definuje Ústavný zákon č. 493/2011 Z.z. o rozpočtovej zodpovednosti. Podľa ústavného zákona sa podnikom štátnej správy rozumie štátny podnik a obchodná spoločnosť s majetkovou účasťou štátu v minimálnej výške 20 % jej základného imania a pod podnikom územnej samosprávy sa rozumie obchodná spoločnosť s majetkovou účasťou územnej samosprávy v minimálnej výške 20 % jej základného imania.

Určujúcim faktorom pre používanie Kódexu správy podnikov by nemala byť len právna forma subjektu alebo vlastnícka štruktúra, ale aj funkcia subjektov, ktoré vykonávajú kombináciu ekonomických (komerčných) aktív spolu so zabezpečením cieľov a aktivít vo verejnom záujme, ktorými sú napríklad verejnoprávne inštitúcie.

Ak sa správa podnikov bude riadiť medzinárodne uznávanými princípmi, zvýši sa efektivita a transparentnosť ich riadenia, čím Slovenská republika urobí ďalší významný krok na ceste svojej transformácie smerom k vyspelým svetovým ekonomikám.

¹ OECD (2015), OECD Guidelines on Corporate Governance of State-Owned Enterprise 2015, OECD Publishing, Paris

Definície:

Podnikom sa rozumie štátom, obcou, vyšším územným celkom alebo verejnoprávnou inštitúciou založený subjekt (vrátane subjektov založených zákonom) alebo subjekt s majetkovou účasťou štátu, obce, vyššieho územného celku alebo verejnoprávnej inštitúcie, a to najmä vo forme štátneho podniku, akciovej spoločnosti, spoločnosti s ručením obmedzeným, prípadne inej právnickej osoby vykonávajúcej podnikateľskú činnosť, či už ako hlavnú činnosť alebo popri výkone aktivít, ktoré vykonáva vo verejnom záujme.

Orgánmi podniku sa rozumejú správne, riadiace ako aj kontrolné orgány podniku, ak princípy nespresnia o aký orgán ide. Valné zhromaždenie sa za orgán podniku v princípoch neoznačuje, napriek tomu, že orgánom spoločnosti je.

Valné zhromaždenie je zhromaždenie akcionárov, členov alebo iných spoločníkov podniku. Ide o najvyšší orgán podniku, ktorý je tvorený všetkými akcionármi / spoločníkmi / členmi.

Akcionárom sa v princípoch rozumie tak akcionár, spoločník alebo člen podniku alebo inak označovaná osoba, ktorá má podiel v podniku a z neho vyplývajúce práva vo vzťahu k podniku.

Vlastníckou entitou sa rozumie subjekt, ktorý vykonáva správu podniku, pričom môže ísť o ministerstvá a iné orgány ústrednej štátnej správy, orgány územnej samosprávy alebo verejnoprávne inštitúcie a ďalšie subjekty spravujúce podniky.²

² vlastníckou entitou sú najmä Ministerstvo hospodárstva SR, MH MANAŽMENT, a.s., Ministerstvo dopravy SR, Ministerstvo obrany SR, Ministerstvo zdravotníctva SR, Ministerstvo pôdohospodárstva SR, Ministerstvo financií SR, Ministerstvo životného prostredia SR, Ministerstvo vnútra SR, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, Úrad pre normalizáciu, metrológiu a sk úšobníctvo SR, vyššie územné samosprávne celky a obce a verejnoprávne inštitúcie.

I. DÔVODY ŠTÁTNEHO VLASTNÍCTVA

Štát vykonáva vlastníctvo podnikov v záujme širokej verejnosti. Starostlivo vyhodnocuje a zverejňuje ciele, ktoré sa rozhodol štátnym vlastníctvom dosiahnuť a tieto podrobuje pravidelnému preskúmaniu.

A. Najvyšším cieľom podnikov v štátnom vlastníctve by malo byť, prostredníctvom efektívnej alokácie zdrojov, maximalizovať prínos/hodnotu pre spoločnosť.

- i. Nakoľko konečnými vlastníckmi podnikov sú občania štátu, ktorý vykonáva vlastnícke práva, podniky by mali zachovávať vysoké štandardy transparentnosti a zodpovednosti, ktoré umožnia overiť, že štát vykonáva svoje právomoci v súlade s najlepším záujmom verejnosti.

Dobrou praxou je, zo strany štátu, vyhodnotiť ako bude daný podnik poskytovať verejnosti pridanú hodnotu efektívnejším prerozdelením zdrojov a toto hodnotenie zrozumiteľne formulovať a poskytnúť verejnosti. Pri rozhodovaní o zriadení podniku alebo zachovaní vlastníctva v podniku by štát mal zvážiť, či by sa mohlo efektívnejšie alokovanie zdrojov dosiahnuť pomocou alternatívnej vlastníckej alebo daňovej štruktúry.

- ii. Ak podnik poskytuje verejné služby, musí byť ich poskytovanie vykonávané efektívnym a transparentným spôsobom, a to len v prípade, ak jej poskytovanie nie je možné zabezpečiť iným efektívnejším spôsobom.

- iii. Podnik vykonávajúci konkurenčné hospodárske činnosti slúži verejnosti najlepšie maximalizáciou dlhodobej hodnoty a generovaním zodpovedajúcich príjmov do štátnej pokladnice pri plnohodnotnom plnení určených spoločenských úloh. Plnenie týchto úloh je jedným z kritérií posudzovania riadneho výkonu funkcií riadiacich a kontrolných členov orgánov podnikov.

B. Vláda by mala vypracovať pravidlá výkonu štátneho vlastníctva. Tieto pravidlá by mali okrem iného stanoviť celkové zdôvodnenie štátneho vlastníctva, úlohu štátu v riadení podnikov, spôsob výkonu týchto pravidiel a právomoci a kompetencie inštitúcií zodpovedných za ich vykonávanie.

- i. Štát by mal jasne a jednoznačne formulovať pravidlá štátneho vlastníctva tak, aby jasne a zrozumiteľne objasnil dôvody pre štátne vlastníctvo vo všeobecnosti, ako aj vo vzťahu k jednotlivým sektorom a samotným podnikom.

- ii. Pravidlá štátneho vlastníctva by mali mať formu stručného dokumentu obsahujúceho zhrnutie celkového odôvodnenia pre existenciu štátneho vlastníctva podnikov.

Za dobrú prax možno považovať ak tento dokument zahŕňa ciele štátneho vlastníctva ako vytváranie hodnoty pre verejnosť, zabezpečovanie poskytovania verejných služieb alebo dosahovanie strategických cieľov, akým je napríklad zachovanie niektorých priemyselných odvetví v štáte

- iii. Dôvody pre štátne vlastníctvo by mali byť sprístupnené verejnosti a všetkým orgánom štátnej správy, ktoré sa podieľajú na výkone štátneho vlastníctva.

- iv. Pravidlá štátneho vlastníctva by mali obsahovať aj podrobnejšie informácie o uplatňovaní vlastníckych práv v rámci štátnej správy, vrátane presného popisu mandátu na výkon vlastníckych práv a funkcií, kompetencií a zodpovednosti orgánov štátnej správy, ktoré štátne vlastníctvo a s ním spojené práva a povinnosti vykonávajú. Výkon práv spojených s účasťou štátu na podniku má byť uskutočňovaný v rámci právomocí, ktoré sú s takou účasťou spojené.

- v. Pravidlá štátneho vlastníctva by mali zahŕňať hlavné prvky všetkých politík, zákonov a právnych predpisov vzťahujúcich sa na podniky, ako aj všetky ďalšie usmernenia, ktoré informujú o výkone vlastníckych práv štátu.
- vi. V prípade potreby by mal štát do pravidiel štátneho vlastníctva tiež zahrnúť informácie o svojej politike a plánoch týkajúcich sa privatizácie podnikov.

C. Pravidlá štátneho vlastníctva by mali byť sprístupnené verejnosti a podliehať hodnoteniu.

- i. Proces vzniku a aktualizácie pravidiel štátneho vlastníctva by mal prebiehať transparentne s využitím procesu verejných konzultácií.

Dobrou praxou by malo byť zahrnutie pravidiel do verejných konzultácií všetkých zainteresovaných strán, akými sú najmä zástupcovia súkromného sektora, vrátane investorov a zástupcovia zamestnancov.

- ii. Pravidlá štátneho vlastníctva by mali byť prístupné verejnosti a ich znalosť by mala byť rozšírená najmä medzi zamestnancami ústredných orgánov štátnej správy, ktorých sa výkon vlastníctva štátu týka.

Takto verejne deklarovaný politický záväzok správy podnikov môže byť posilnený o proces pravidelného schvaľovania pravidiel štátneho vlastníctva zo strany príslušných orgánov štátnej správy, prípadne Národnou radou Slovenskej republiky alebo vládou Slovenskej republiky.

- iii. Pravidlá štátneho vlastníctva by sa mali vyznačovať určitou stabilitou a nemali by byť príliš často menené alebo dopĺňané.
- iv. V prípade podstatnej zmeny okolností majúcich vplyv na výkon štátneho vlastníctva je potrebné disponovať zo strany štátu postupom na zmenu alebo doplnenie pravidiel štátneho vlastníctva.

Dobrou praxou môže byť naviazanie aktualizácie na pravidelný cyklus legislatívneho schvaľovania či už v rámci schvaľovania rozpočtu štátu, pri schvaľovaní alebo aktualizácií programového vyhlásenia vlády alebo pri inej vhodnej príležitosti.

D. Štát by mal zdôvodniť štátne vlastníctvo na úrovni jednotlivých podnikov a tieto dôvody podrobovať pravidelnému preskúmaniu. Dosahovanie cieľov verejnej politiky, zabezpečené zo strany podnikov, musí byť zo strany nadriadených orgánov jasne definované a zverejnené.

- i. Zdôvodnenie vzniku alebo existencie štátneho vlastníctva podniku by malo podliehať pravidelnému preskúmaniu v spolupráci so všetkými zainteresovanými stranami.

Za dobrú prax napomáhajúcu prehľadnému odôvodneniu štátneho vlastníctva možno považovať roztriedenie podnikov do skupín podľa hlavného dôvodu ich existencie, akým môžu byť poskytovanie verejných služieb alebo vykonávanie činnosti v odvetví, ktoré je prirodzene monopolizované a jej vykonávanie štátom je efektívnejšie ako prípadnou kontrolou súkromného monopolu.

- ii. Osobitné úlohy podnikov napríklad v sociálnej oblasti alebo v oblasti verejného poriadku musia byť stanovené zákonom, komunikované s verejnosťou a účastníkmi trhu čo do obsahu a rozsahu ako aj dopadu týchto osobitných úloh na efektivitu činnosti podnikov.
- iii. V prípade, ak podnik nespravuje vláda Slovenskej republiky alebo niektoré ministerstvo, mali by byť právomoci a rozsah oprávnení spravovať podnik stanovené záväzným spôsobom a mali by existovať mechanizmy na konzultácie medzi vládou a orgánmi poverenými výkonom vlastníckeho práva v podnikoch.

II. ÚLOHA ŠTÁTU AKO VLASTNÍKA

Štát by mal vykonávať akcionárske práva ako informovaný a aktívny vlastník, zabezpečujúc, aby správa podnikov bola profesionálna a efektívna so zreteľom na transparentnosť a zodpovednosť.

- i. Vláda by sa mala prihlásiť k dobrej praxi pri správe spoločností v podobe súkromných, resp. verejných štandardov, akým je aj *Kódex správy spoločností* odvodený od *OECD princípov správy spoločností*.

A. Vláda by mala štandardizovať a zjednodušiť právne formy, pod ktorými podniky operujú.

- i. Právna forma a správa podnikov by sa mala riadiť v čo najširšom možnom rozsahu pravidlami obchodného práva platnými pre súkromné spoločnosti.

Štandardizácia právnej formy umožňuje posilnenie transparentnosti a uľahčuje výkon dohľadu prostredníctvom hodnotenia založeného na porovnateľných kritériách.

- ii. Podniky by nemali byť zriadené pod špecifickou právnou formou s privilegovaným statusom alebo ochranou (napr. ochranou pred veriteľmi v prípade strategických podnikov).

- iii. V prípade existencie špecifickej právnej formy by mala byť zabezpečená štandardizácia v oblasti delby úloh, resp. zodpovednosti orgánov podniku, transparentnosti a povinného zverejňovania. Pokiaľ je to možné a účelné, aj špecifické právne formy by mali pri riadení správy ich podnikov dobrovoľne (štatutárnymi predpismi) prebrať štandardizovanú úpravu podľa Obchodného zákonníka.

B. Vláda by mala umožniť podnikom plnú operačnú autonómiu pri dosahovaní stanovených úloh a nevstupovať do riadenia podnikov. Zároveň by sa vláda mala vyhnúť rozhodovaniu o zmene úloh resp. činnosti jednotlivých podnikov netransparentným spôsobom.

- i. Základom informovaného a následne aktívneho výkonu akcionárskych práv by mala byť jasná a konzistentná vlastnícka politika.

- ii. Táto politika by mala byť obsiahnutá v mandáte a úlohách jednotlivých podnikov a následne premietnutá do nominačného procesu do orgánov podnikov.

Zmena politiky, resp. mandátu jednotlivých podnikov by nemala byť príliš častá a mala by sa obmedziť na strategické otázky.

- iii. Štát by mal zverejniť, v ktorých oblastiach a akým spôsobom má vlastnícka entita právomoc dávať inštrukcie pri riadení podniku. Táto právomoc môže byť vykonávaná výlučne v rozsahu a spôsobom, ktorý pripúšťajú príslušné právne predpisy upravujúce štatút podniku (Obchodný zákonník, osobitné zákony).

C. Štát by mal umožniť orgánom podnikov vykonávať ich úlohy v zmysle definovanej zodpovednosti a mal by akceptovať ich nezávislosť.

Nominačný proces a následná skladba orgánov podnikov by mala umožňovať následnú nezávislosť pri rozhodovaní. V tejto súvislosti je dôležitou úlohou vlastníckej entity identifikácia profesionálnej skladby orgánov podnikov.

- i. Vlastnícka entita by sa mala vyhnúť nominovaniu nadmerného počtu členov zo štátnej správy, resp. zo samotnej vlastníckej entity.

Nezávislosť orgánov podnikov je dobrou praxou pre predchádzanie vzniku reputačného rizika a jeho presah na úroveň vlastníckej entity, resp. štátu.

- ii. Zamestnanci alebo odborníci štátnej správy alebo územnej samosprávy by mali byť nominovaní iba ak spĺňajú kritériá odbornej a morálnej integrity a zároveň nemajú konflikt záujmov v podobe účasti na regulačných rozhodnutiach týkajúcich sa podniku alebo iných priamych alebo nepriamych povinností alebo obmedzení, ktoré by im bránili vykonávať ich činnosť v záujme podniku. Proces overenia splnenia kritérií a identifikovania prípadných konfliktov záujmov by mal byť vopred stanovený a zverejnený a hodnotenie by malo prebiehať nestranne a bez akýchkoľvek vonkajších vplyvov.

Prípadné konflikty záujmov by mal byť oznámené orgánom podniku a tie by mali následne zverejniť riadenie týchto konfliktov. Príkladom dobrej praxe sú príkazné zmluvy, ktoré zahŕňajú požiadavku na zverejnenie prepojenia nominantov na podniky a dodržiavanie predpisov týkajúcich sa zneužívania dôverných informácií pri obchodovaní a prihlásenie sa k smerniciam, resp. etickému kódexu vlastníckej entity, ktorý by mal definovať informačné toky.

- iii. Pre prípad účasti štátneho nominanta by mala mať vlastnícka entita vypracovanú politiku vyhodnocovania zodpovednosti; prinajmenšom základné zásady politiky vyvodzovania zodpovednosti musia byť zverejnené. Vyvodzovanie zodpovednosti, vrátane zodpovednosti za škodu je nevyhnutným predpokladom riadneho výkonu práv vlastníckej entity.

Výkon funkcie orgánu ako štátny nominant nezabavuje nominanta povinností a zodpovedností ustanovených osobitnými predpismi. Uplatňovanie zodpovednosti voči nominantom je najdôležitejšou podmienkou riadneho výkonu práv vlastníckej entity.

D. Výkon akcionárskych práv by mal byť v rámci štátnej administratívy jasne definovaný. Mal by byť centralizovaný v samostatnej vlastníckej entite, prípadne koordinovaný existenciou koordinačného orgánu. Vlastnícka entita by mala mať kapacitu a kompetencie na efektívny výkon svojich povinností.

- i. Výkon akcionárskych práv by mal byť jasne definovaný v rámci štátnej administratívy.

Dobrou praxou je, ak výkon akcionárskych práv zastrešuje samostatná vlastnícka entita pod autoritou jedného ministerstva, a to ministerstva hospodárstva, resp. ministerstva financií. Takáto centralizácia umožňuje vytvoriť adekvátne kapacity expertov pre kľúčové činnosti akými sú monitoring, finančný reporting, nominačný proces a je predpokladom agregovaného reportingu ohľadom štátneho vlastníctva. Centralizácia zároveň umožňuje efektívne oddeliť výkon akcionárskych práv od regulačnej činnosti a hospodárskej politiky.

- ii. Vlastnícka entita by mala mať adekvátne kapacity a kompetencie na efektívny výkon svojich úloh, pričom jej procedúry by mali byť konzistentné s tými, ktoré vyžaduje od spoločností, v ktorých vykonáva akcionárske práva.

- iii. V prípade, ak nie je výkon akcionárskych práv centralizovaný spôsobom definovaným v bode ii. mal by existovať silný koordinačný orgán zabezpečujúci koordinovaný výkon akcionárskych práv na jednotlivých ministerstvách.

Koordinácia je dobrou praxou pre zabezpečenie koherentného stanovenia strategických cieľov a reportingu. Koordináčný orgán by mal mať adekvátne kapacity na zabezpečenie nominačného procesu do orgánov spoločností.

- iv. Koordináčný orgán by mal stanovovať vlastnícku politiku štátu, vypracovávať usmernenia a monitorovať bežnú prax na príslušných ministerstvách.

E. Vlastnícka entita by mala mať jasne stanovený štatút a byť zodpovedná voči relevantným verejným inštitúciám vrátane Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky.

- i.** Vzťah vlastníckej entity k ústredným orgánom štátu by mal byť jasne definovaný.
Dobrá prax vyžaduje, aby vzťah podnikov k jednotlivým ministerstvám bol komunikovaný s verejnosťou.
- ii.** Vlastnícka entita by mala spolupracovať a viesť aktívny dialóg s Najvyšším kontrolným úradom Slovenskej republiky,
- iii.** Vlastnícka entita by mala byť priamo alebo aspoň nepriamo zodpovedná voči orgánu, ktorý reprezentuje vôľu verejnosti - Národnej rade Slovenskej republiky.
- iv.** Vlastnícka entita by mala ukazovať svoju činnosť s ohľadom na výkon akcionárskych práv a dosahovanie stanovených úloh.
- v.** Vlastnícka entita by mala zverejňovať spoľahlivé a dostatočne podrobné údaje o správe podnikov v záujme verejnosti ako konečného vlastníka/užívateľa výhod.

Otázky dôverného charakteru by sa mali riešiť neverejným vypočutím pred Národnou radou Slovenskej republiky.

- vi.** Vlastnícka entita by nemala byť podmienená predchádzajúcim (ex ante) súhlasom okrem významných prípadov s vplyvom na celkovú vlastnícku politiku (ako napr. významným zmenám vo veľkosti portfólia, rozhodnutiach o významných investíciách).

Vlastnícka entita by mala mať určitú autonómiu voči zodpovednému ministrovi, a to vrátane svojho rozpočtu, ktorý by mal umožňovať nábor, odmeňovanie a získavanie potrebných expertíz, napr. fixnými zmluvami a externým poradenstvom od súkromného sektora.

F. Štát by mal vykonávať akcionárske práva ako informovaný a aktívny vlastník a mal by vykonávať vlastnícke práva v súlade s právnou formou jednotlivých podnikov.

Štát ako vlastník by mal aktívne vykonávať akcionárske práva tak, aby chránil svoje vlastníctvo a zároveň optimalizoval jeho hodnotu. Medzi hlavné povinnosti štátu patria:

1. Zúčastňovať sa riadnych valných zhromaždení a vykonávať príslušné hlasovacie práva:

- i.** štát ako vlastník by mal konať s náležitou starostlivosťou realizovaním hlasovacích práv, ako aj iných práv, ktorých uplatnenie si vyžaduje konanie s náležitou starostlivosťou (podanie protestu, práva súvisiace so zvolaním a programom valného zhromaždenia);
- ii.** štát by mal k otázkam prerokúvaným valným zhromaždením podniku pristupovať aktívne;
- iii.** vlastnícka entita by mala prezentovať informovaný postoj ; už v procese zvolania valného zhromaždenia aktívne využívať akcionárske práva na získanie relevantných informácií.

2. Jasne stanoviť nominačný proces do orgánov podnikov so zreteľom na diverzitu:

- i.** vlastnícka entita by mala zabezpečiť, aby podniky mali efektívne a dobre fungujúce orgány,
- ii.** vlastnícka entita by mala vystupovať aktívne v štruktúrovaní nominačného procesu.

Dobrou praxou sa rozumie, ak je vlastnícka entita zodpovedná za organizovanie nominačného procesu

- iii. nominačný proces by mal byť transparentný, jasne štruktúrovaný a založený na vyhodnocovaní požadovaných schopností, znalostí a skúseností; nominačný proces by mal zahŕňať spoľahlivý proces identifikovania existujúcich aj latentných konfliktov záujmov;
- iv. požadované schopnosti a skúsenosti by mali byť odvodené od aktuálnych orgánov podnikov so zreteľom na schopnosť realizovať stanovenú dlhodobú stratégiu;
- v. orgány podnikov by mali mať odporúčacie právo pri definovaní požadovaných profilov a schopností a pri vyhodnocovaní jednotlivých členov;

Dobrou praxou je vytvorenie nominačnej komisie s mandátom na zabezpečenie nezávislosti a profesionality nominantov.

- vi. nominácia by mala byť zverejnená pred samotnou voľbou v rámci riadneho valného zhromaždenia vrátane adekvátnych informácií, vrátane informácií potvrdzujúcich neexistenciu konfliktu záujmov;

Dobrou praxou pre vlastnícku entitu je vedenie databázy kvalifikovaných uchádzačov (vytvorenú transparentnou súťažou) a zároveň, za účelom získania nadnárodnej, resp. súkromnej perspektívy, dopĺňanie tejto databázy o know-how renomovaných personálnych agentúr.

- vii. Vlastnícka entita by mala brať do úvahy *Odporúčanie OECD* pre rodovú rovnosť vo vzdelávaní, zamestnaní a podnikaní .

3. Stanoviť a následne monitorovať implementáciu mandátu, resp. stanovených strategických úloh pre jednotlivé podniky, a to vrátane finančných cieľov, kapitálovej štruktúry a prípustných úrovní rizika:

- i. tam, kde to vlastnícka štruktúra umožňuje, štát by mal priamo definovať mandát jednotlivých spoločností. Ak tak nemôže urobiť, mal by komunikovať svoje očakávania;
- ii. vlastnícka entita by mala komunikovať vyžadované finančné, operačné a výkonnostné ciele;
- iii. štát by mal zároveň stanoviť vyváženú medzu rôznymi záujmami ako napr. trhovou hodnotou, dosahovaním dividendového toku, dlhodobými investíciami, povinnosťami vo verejnom záujme plnením iných spoločenských úloh alebo zamestnanosťou.

4. Nastaviť procesy vykazovania tak, by umožňovali vlastníckej entite pravidelný monitoring, audit a následné vyhodnocovanie výkonnosti podnikov vrátane monitoringu súladu s aplikovanými štandardmi správy podnikov:

- i. vlastnícka entita by mala zabezpečiť, aby mala prístup k potrebným a relevantným informáciám v dostatočnom časovom predstihu;
- ii. vlastnícka entita by mala mať zriadený kontinuálny monitoring aktivít jednotlivých podnikov;
- iii. vlastnícka entita by mala mať zavedené metódy oceňovania tak, aby mohla monitorovať výkon podnikov v nadväznosti na stanovené úlohy;
- iv. vlastnícka entita by mala nastaviť systémové hodnotenie na základe porovnateľných kritérií,

³ OECD Recommendation on Gender Equality in Education, Employment and Entrepreneurship

zahrňujúcich produktivitu, efektivitu využívania majetku a kapitálu; využitie digitálnych technológií a pokiaľ je to možné, vlastnícka entita by nemala využívať viacero navzájom nekompatibilných informačných systémov.

5. Definovať politiku zverejňovania pre jednotlivé podniky, spôsob zverejňovania a mechanizmus zabezpečujúci kvalitu zverejnených informácií:

i. štát ako vlastník by mal stanoviť a komunikovať koherentnú politiku transparentnosti a zverejňovania ohľadom podnikov, ktorá okrem iného umožní zber porovnateľných údajov („big data“) pre účely vyhodnocovania plnenia úloh štátneho vlastníctva;

ii. politika zverejňovania by mala vychádzať zo zhodnotenia existujúcich legislatívnych regulačných požiadaviek ohľadom podnikov s následnou identifikáciou rozdielov oproti dobrej praxi pri spoločnostiach, ktorých finančné nástroje sú prijaté na obchodovanie na regulovanom trhu;

Dobrou praxou je následné vytvorenie princípov, smerníc a kódexov na zlepšenie bežnej praxe.

iii. vlastnícka entita by mala verejne komunikovať vyžadovaný rámec transparentnosti od svojich podnikov;

Dobrou praxou vlastníckej entity je smernice zavádzať do praxe pomocou usmerňovacích manuálov, seminárov pre jednotlivé podniky a iniciatív, ako je udeľovanie ocenení za kvalitu zverejňovania.

6. Udržiavať dialóg s externými audítormi a kontrolnými orgánmi štátu:

i. v súlade s príslušnou legislatívou by mala byť vlastnícka entita schopná komunikovať s externými audítormi, nominovať externých audítorov a, v prípade podnikov 100% vlastných štátom, viesť kontinuálny dialóg s externými audítormi ako aj s Najvyšším kontrolným úradom SR;

ii. v prípade existencie menšinových akcionárov by vlastnícka entita mala rešpektovať pri komunikácii s audítormi rovnosť akcionárov k prístupu k informáciám pri zachovaní oprávnených záujmov spoločnosti,

7. Stanoviť jasnú politiku odmeňovania pre podniky, ktorá koreluje s dlhodobými a strednodobými záujmami podniku a zároveň motivuje kvalifikovaných profesionálov:

i. odmeňovanie orgánov podnikov by malo byť v súlade s praxou v privátnom sektore;

ii. nastavenie systému odmeňovania by malo pritiahnúť a udržať kvalifikovaných profesionálov za súčasného minimalizovania reputačného rizika v podobe straty dôvery verejnosti v podniky, resp. vlastnícku entitu.

8. Vykonávať kontrolné práva aj vyvodzovaním zodpovednosti voči členom orgánov podniku, bez ohľadu na to, kým boli nominovaní.

III. PODNIKY NA TRHU

V súlade so zmyslom štátneho vlastníctva by mal právny a regulačný rámec týkajúci sa podnikov zabezpečiť rovnaké pravidlá hry a férovú súťaž na trhu kde podniky vstupujú do trhových aktivít.

Pri nastavení rovnakých pravidiel hry pre podniky a súkromné spoločnosti je dobrou praxou postupovať v súlade s princípmi uvedenými v publikácii OECD: „Súťažná neutralita: Udržiavanie rovnakých príležitostí medzi podnikateľmi z verejného a súkromného sektora“⁴.

A. Výkon akcionárskych práv v podnikoch by mal byť jasne oddelený od ostatných funkcií štátnej správy, predovšetkým od trhovej regulácie.

i. Štát by mal zabezpečiť jednoznačné oddelenie výkonu akcionárskych práv od regulácie.

Je dobrou praxou postupovať pri predchádzaní konfliktu záujmov ohľadom regulácie a tvorby verejných politík v súlade s Odporúčaniami OECD pre regulačnú politiku a vládnutie⁵.

ii. Štát by mal zabezpečiť oddelenie výkonu akcionárskych práv od tvorby hospodárskej politiky, ale zároveň umožniť transparentnú koordináciu medzi relevantnými orgánmi a využitie podnikov ako hnacej sily pre tieto politiky.

Je dobrou praxou postupovať v súlade s princípmi zodpovedného podnikania⁶

iii. Za účelom predchádzania konfliktov záujmu by mal štát zabezpečiť oddelenie výkonu akcionárskych práv od interakcie s dodávateľmi a odberateľmi jednotlivých podnikov.

iv. Zákonné požiadavky, resp. technické bariéry brániace férovému verejnému obstarávaniu podnikmi by mali byť odstránené.

B. Zainteresované strany (vrátane veriteľov a konkurentov), ktoré majú za to, že ich práva boli porušené, by mali mať právo na adekvátnu nápravu prostredníctvom nezaujatých právnych alebo arbitrážnych procesov.

i. Podniky ani štát ako vlastník by v prípade porušenia zákona alebo nerespektovania zmluvných povinností nemali byť chránení pred súdmi.

ii. Zainteresované strany by mali mať právo žalovať podnik alebo štát na súdoch alebo arbitrážnych tribunáloch.

iii. Súdny systém by mal na zainteresované strany nazerať spravodlivo a štát by sa mal zdržať nepriateľských odvetných reakcií.

C. V prípade, ak podniky vykonávajú okrem komerčných aktivít aj aktivity vo verejnom záujme, mali by dodržiavať najlepšiu prax v transparentnosti a zverejňovaní ohľadom nákladovej a výnosovej štruktúry tak, aby sa dali identifikovať a rozlíšiť oblasti hlavnej činnosti.

⁴ Competitive Neutrality: Maintaining a Level Playing Field between Public and Private Business.

⁵ OECD Principles of Regulatory Reform

⁶ RBC – Responsible Business Conduct

- i. Podniky by mali odčleniť a identifikovať náklady a výnosy (resp. financovanie) aktivít vykonávaných vo verejnom záujme (plnenie spoločenských úloh).

Existujú rôzne úrovne separácie, a to od účtovných, funkčných po korporátne. Jedinečnosť konkrétnych výrobných faktorov, vrátane technológie, fyzického a ľudského kapitálu nemusí vždy umožňovať separáciu, resp. ekonomicky efektívnu separáciu podnikateľských aktivít od aktivít vykonávaných vo verejnom záujme.

- ii. V prípade, ak existuje ekonomická integrácia s inými úrovňami vlády v podobe zdieľaných nákladov alebo aktív mala by byť, v záujme zabezpečenia rovnakého prístupu, od týchto subjektov vyžadovaná zodpovedajúca úroveň transparentnosti a zverejňovania nákladovej štruktúry, vrátane dotácií a možností preferenčného prístupu.
- iii. V účtovníctve by mala byť dodržaná separácia nákladov a výnosov medzi ekonomickými aktivitami a aktivitami vo verejnom záujme tak, aby sa predišlo deformáciám trhu krížovými dotáciami.

D. Náklady podnikov súvisiace s úlohami vykonávanými vo verejnom záujme by mali byť štátom primerane kompenzované a zverejňované.

- i. Aby boli podniky konkurencieschopné voči súkromnej konkurencii mali by byť primerane kompenzované za výkony vo verejnom záujme, aby nedochádzalo k nadmernej, resp. podhodnotenej kompenzácii.

- ii. Náklady za služby vo verejnom záujme by mali byť jasne identifikované a kompenzované transparentne, na základe jasne definovaných princípov stanovených právnymi predpismi alebo zmluvnými vzťahmi.

V prípade ziskových podnikov kompenzácia môže mať podobu odmietnutia/vzdania sa dividendy s obdobným efektom ako dotácia.

- iii. Financovanie a plnenie úloh vo verejnom záujme by malo byť monitorované a vyhodnocované v rámci celkového monitorovacieho systému výkonnosti.

E. Podniky vstupujúce na trh by nemali byť zvýhodnené vo svojich ekonomických aktivitách výnimkami zo všeobecných právnych predpisov, daňových zákonov a regulácie. Právna forma podnikov by mala umožňovať veriteľom uplatňovať svoje nároky a iniciovať insolvenčné konanie.

- i. Akékoľvek výnimky zo všeobecne platných právnych predpisov a regulácie by mali byť zverejnené buď jednotlivými podnikmi alebo vlastníckou entitou; súčasťou zverejnenia je aj zrozumiteľné vysvetlenie výnimky, jej opodstatnenia a očakávaných dopadov.

Dobrou praxou je aplikovanie OECD vyhlásenia o medzinárodných investičných a nadnárodných podnikov a OECD kódexov liberalizácie⁷.

F. Ekonomické aktivity podnikov by mali konzistentne čeliť trhovým podmienkam ohľadom prístupu k dlhovému a kapitálovému financovaniu.

1. Vzťahy podnikov s finančnými inštitúciami, ako aj nefinančné podniky, by mali byť založené čisto na komerčnom prístupe.

- i. Vzhľadom na všeobecnú predstavu implicitnej štátnej garancie dlhu podnikov a z toho plynúcej podhodnotenej rizikovej prirážky deformujúcej konkurenčné prostredie by štát mal jasne signalizovať všetkým účastníkom trhu svoju nevlňu garantovať, resp. prebrať dlhy podnikov.

⁷ OECD Declaration on International Investment and Multinational Enterprises and OECD Codes of Liberalization.

- ii. V prípade vzťahu *podnikov* s finančnými inštitúciami s majetkovou účasťou štátu by mali byť stanovené mechanizmy brániace ich prílišnému previazaniu, ktoré by mohlo *podniky* chrániť pred trhovým monitoringom a tlakom, deformujúc tak ich motiváciu správať sa trhovo a vedúce k ich prílišnému zadlžovaniu.
 - iii. Finančné inštitúcie s majetkovou účasťou štátu by mali poskytovať úvery jednotlivým *podnikom* za rovnakých podmienok ako súkromným spoločnostiam.
 - iv. Štát by nemal poskytovať automatické garancie za záväzky *podnikov*, ale motivovať ich k získaniu financií na kapitálovom trhu.
2. **Podniky by nemali benefitovať z nepriamej finančnej podpory ako je preferenčné financovanie, zdaňovanie, odberateľsko-dodávateľské úvery od iných podnikov. Podniky by nemali získavať výrobné zdroje (ako je energia, voda alebo pôda) za priaznivejších podmienok ako súkromné spoločnosti.**
- i. Štát by mal zabezpečiť, aby obchodné vzťahy medzi jednotlivými podnikmi boli založené na čisto komerčných podmienkach.
3. **Od podnikov by sa malo vyžadovať, aby dosahovali miery návratnosti (v nadväznosti na ich prevádzkové pomery) konzistentné s ich súkromnými konkurentmi.**
- i. Miery návratnosti by mali byť posudzované z dlhodobého hľadiska, a to vzhľadom na krátkodobú fluktuáciu existujúcu aj v konkurenčnom prostredí.
- Akceptovania nižších mier návratnosti spôsobených kapitálovými výdavkami je v súlade s trhovými praktikami za podmienok konzervatívnej kalibrácie. Za dobrú prax však nemožno považovať akceptovanie nižšej miery návratnosti ako kompenzácie za výkony vo verejnom záujme.*
4. **V prípade ak sa podniky zúčastnia verejného obstarávania ako ponúkajúci alebo obstarávateľ malo by byť takéto obstarávanie nediskriminačné a zabezpečené vhodnými štandardami a transparentnosťou.**
- i. V prípade, ak sa verejné obstarávanie týka úplne alebo čiastočne aktivít, ktoré *podniky* vykonávajú vo verejnom záujme, mali by *podniky* podliehať usmerneniam, ktoré zabezpečia rovnosť príležitostí pre všetkých súťažiacich.
 - ii. Štátne monopoly by mali uplatňovať rovnaké pravidlá pre verejné obstarávanie ako štátne orgány.

IV. SPRAVODLIVÉ ZAOBCHÁDZANIE S AKCIONÁRMÍ A OSTATNÝMI INVESTORMI

Tam, kde sú podniky registrované na burze alebo ich iným spôsobom vlastní čiastočne aj neštátni investori, štát a podniky by mali uznať práva všetkých akcionárov a zabezpečiť im spravodlivé zaobchádzanie a prístup k informáciám o podniku.

A. Štát by sa mal usilovať o úplnú implementáciu *OECD princípov správy a riadenia*, aj keď nie je jediným vlastníkom podniku a všetkých častí podniku.

Pokiaľ ide o ochranu iných akcionárov, tá zahŕňa:

1. Štát a podniky by mali zabezpečiť, aby sa so všetkými akcionármi zaobchádzalo spravodlivo.

- i. Kedykoľvek je časť imania podniku pod kontrolou súkromných akcionárov (inštitucionálnych alebo individuálnych), štát by mal uznať ich práva.
- ii. Neštátni akcionári by mali byť obzvlášť chránení proti zneužívajúcemu konaniu zo strany štátu ako vlastníka, a mali by mať účinné prostriedky nápravy.
- iii. Zneužitie dôverných informácií pri obchodovaní a zneužívajúce konanie vo vlastný prospech by malo byť zakázané.
Predkupné práva a kvalifikované väčšiny pre rozhodnutia určitých akcionárov môžu byť tiež užitočné ex ante spôsoby zabezpečenia ochrany menšinových akcionárov.
- iv. V prípadoch čiastočnej privatizácie podniku by mal štát postupovať obzvlášť obozretne, aby bola zaistená primeraná ochrana akcionárov.
- v. Štát by nemal zneužívať svoju pozíciu väčšinového vlastníka napríklad tým, že si bude plniť ciele, ktoré nie sú v záujme podniku, a sú na úkor ostatných akcionárov. Zneužívanie sa môže objaviť prostredníctvom nevhodných transakcií s blízkymi stranami, neobjektívnych obchodných rozhodnutí alebo zmien v kapitálovej štruktúre zvyhodňujúcej majoritných akcionárov.
- vi. Vlastnícky subjekt by mal vypracovať usmernenia týkajúce sa spravodlivého zaobchádzania s neštátnymi akcionármi.
- vii. Vlastnícky subjekt by mal zabezpečiť, aby si jednotlivé podniky a ich orgány, plne uvedomovali dôležitosť vzťahov s akcionármi a aby boli aktívni v ich posilňovaní.
- viii. Prioritné akcie alebo zmluvné dojednania, ktoré dávajú štátu kontrolu nad podnikom, ktorá je neprimeraná jeho vlastníckemu podielu (tzv. zlaté akcie), by mali byť obmedzené len na prípady, keď sú nevyhnutné na ochranu významného verejného záujmu, ako napríklad ochrana verejnej bezpečnosti, a sú primerané na dosiahnutie týchto cieľov.
- ix. Štát by mal zverejniť existenciu dohôd s akcionármi a kapitálovej štruktúry, ktoré umožňujú akcionárovi vykonávať určitú mieru kontroly nad korporáciou neprimeranú vlastníctvu vlastného imania akcionára v podniku.

2. Podniky musia dodržiavať vysoký stupeň transparentnosti vrátane spravidla rovnocenného a súčasného zverejňovania informácií všetkým akcionárom.

- i. Materiálne informácie by sa mali oznámiť všetkým akcionárom súčasne, aby bolo zaistené spravodlivé zaobchádzanie s nimi.
- ii. Mali by byť zverejnené všetky akcionárske dohody vrátane dohôd o poskytovaní informácií, ktoré sa týkajú členov orgánov podniku. Predmetom obchodného tajomstva alebo inej ochrany pred zverejnením by nemali byť základné zásady a parametre spolupráce akcionárov (kapitálových štruktúr), ako ani rozsah právomocí, práv a povinností vlastníckej entity upravený v akcionárskej dohode.
- iii. Menšinoví a ostatní akcionári by mali mať prístup ku všetkým potrebným informáciám, aby mohli prijímať kvalifikované investičné rozhodnutia.
- iv. Významní akcionári vrátane vlastníckeho subjektu by nemali zneužívať informácie, ku ktorým majú prístup ako kontrolní akcionári alebo členovia orgánov podniku.
- v. Vlastnícka entita by mala zabezpečiť, aby všetky podniky, v ktorých má štát rozhodujúci podiel, zaviedli mechanizmy a postupy na zabezpečenie jednoduchého a spravodlivého prístupu k informáciám všetkým akcionárom.
- vi. Ak sú podniky čiastočne sprivatizované, štát ako akcionár by nemal mať väčšie zapojenie do rozhodovania alebo prístup k informáciám, než mu prislúcha na základe veľkosti vlastníckeho podielu.

3. Podniky by mali vypracovať aktívnu politiku komunikácie a konzultácie so všetkými akcionármi.

- i. Podniky, vrátane tých, v ktorých je štát menšinovým akcionárom, by mali identifikovať svojich akcionárov a riadne ich včas a systematicky informovať o hlavných udalostiach, vrátane valných zhromaždení.
- ii. Podniky by mali akcionárom poskytnúť dostatočné základné informácie o záležitostiach, o ktorých sa bude rozhodovať. Mali by byť zavedené nápravné mechanizmy pre prípad neplnenia týchto povinností.
- iii. Ak má podnik zriadený orgán, ktorý plní dozornú funkciu, sú podniky povinné zabezpečiť, aby členovia takého orgánu mali plný a nerušený prístup k informáciám a podkladom spoločnosti.
- iv. Orgány podnikov, by sa mali ubezpečiť, že podnik plní svoje povinnosti pokiaľ ide o informovanie akcionárov.

Je dobrou praxou, ak sa podniky okrem dodržiavania právnych predpisov snažia urobiť čo najviac s cieľom budovania dôvery v podnik, s prihliadnutím na zamedzenie nadmerne zaťažujúcich postupov. Aktívna konzultácia s menšinovými akcionármi môže zlepšiť rozhodovacie procesy a zvýšiť akceptovateľnosť rozhodnutí podniku.

4. Účasť minoritných akcionárov na valných zhromaždeniach by sa mala zjednodušiť, aby sa mohli podieľať na zásadných rozhodnutiach, ako je napr. voľba členov orgánov.

- i. V situáciách, keď môže existovať konflikt medzi záujmami štátu a záujmami menšinových akcionárov ako sú transakcie s blízkymi stranami, je potrebné zväziť zapojenie menšinových akcionárov do procesu schvaľovania týchto transakcií.
- ii. Právo zúčastniť sa valného zhromaždenia akcionárov je základným právom akcionárov.

Je dobrou praxou ak podniky majú špecifické mechanizmy, aby povzbudili menšinových akcionárov k aktívnej účasti na valnom zhromaždení a na uľahčenie výkonu ich práv. Tie môžu zahŕňať kvalifikovanú väčšinu pre určité druhy rozhodnutí a prípadne využitie špeciálnych hlasovacích pravidiel, ako napríklad kumulatívne hlasovanie, hlasovania v neprítomnosti alebo využívanie elektronických prostriedkov ako spôsobu na zníženie nákladov na účasť.

- iii. Je dôležité, aby bol akýkoľvek osobitný mechanizmus pre ochranu menšiny starostlivo vyvážený za účelom spravodlivého zaobchádzania s akcionármi. To by nemalo brániť štátu ako väčšinovému akcionárovi vykonávať svoj zákonný vplyv na rozhodovanie, ani by to nemalo umožniť menšinovým akcionárom neoprávnene pozastaviť rozhodovací proces.

5. Transakcie medzi štátom a podnikom a medzi podnikmi navzájom by sa mali uskutočniť v súlade s trhovými podmienkami.

- i. Aby sa zabezpečilo spravodlivé zaobchádzanie so všetkými akcionármi, transakcie medzi štátom a podnikmi by sa mali uskutočňovať na základe rovnakých podmienok ako tie medzi akýmkoľvek inými účastníkmi trhu.

Najlepšou praxou je ak štát testuje súlad transakcií s trhovými podmienkami.

B. Kódex správy spoločností by mali dodržiavať všetky podniky, ktorých finančné nástroje sú prijaté na regulovanom trhu burzy, a kde je to vhodné, aj iné podniky.

C. Ak sa od podniku vyžaduje, aby plnil ciele verejnej politiky, nešťatní akcionári by o týchto cieľoch mali mať po celý čas k dispozícii dostatočné informácie.

D. Keď sa podniky zapoja do kooperačných projektov ako sú spoločné podniky alebo verejno-súkromné partnerstvá, zmluvná strana by mala zabezpečiť, aby sa dodržiavali zmluvné práva a aby boli spory riešené včas a objektívnym spôsobom.

- i. Podniky by mali dodržiavať aj iné odporúčania OECD, najmä Princípy OECD pre verejnú správu verejných a súkromných partnerstiev a Princípy OECD pre účasť súkromného sektora na infraštruktúre⁸, najmä pokiaľ ide o odporúčania zamerané na monitorovanie a riadenie fiškálnych rizík pre vládu vyplývajúcich z verejno-súkromných partnerstiev alebo iných dojednaní, ktoré podnik uzatvára.
- ii. Podniky a vlastnícke entity by mali dodržiavať metodické dokumenty k verejno-súkromným partnerstvám vypracované a príslušnými orgánmi verejnej správy⁹.
- iii. Zmluvy medzi štátom a súkromnými partnermi alebo medzi podnikmi a súkromnými partnermi by mali jasne určiť povinnosti projektových partnerov pre prípad nepredvídaných udalostí. Zároveň by mala existovať možnosť v prípade potreby tieto zmluvy zmeniť.
- iii. Mechanizmy riešenia sporov by mali zabezpečiť, aby sa prípadné spory vznikajúce počas trvania projektu riešili spravodlivo a včas, bez toho, aby bola dotknutá možnosť súdneho riešenia sporu.

⁸ OECD Principles for Public Governance of Public-Private Partnerships and OECD Principles for Private Sector Participation in Infrastructure

⁹ Bod B.1 a B.2 Uznesenia vlády SR 499 z 8. júla 2009 a bod B.1 a B.2 Uznesenia vlády SR 500 z 8. júla 2009 - metodické dokumenty Ministerstva financií SR - Postup pri príprave a realizácii PPP projektu a kontrolný proces“ a „Obsah a požiadavky na štúdiu uskutočniteľnosti a komparátor verejného sektora (Public sector comparator)

V. VZŤAH K ZAJNTERESOVANÝM STRANÁM A ZODPOVEDNÉ PODNIKANIE

Politika štátneho vlastníctva by sa mala venovať rozpoznaniu a stanoveniu zodpovednosti podnikov k zainteresovaným stranám. Malo by sa vyžadovať reportovanie jednotlivými podnikmi ohľadom ich vzťahu k zainteresovaným stranám, pričom by mali byť jasne stanovené očakávania štátu ohľadom ich zodpovedného podnikania.

- i. Podniky by mali akceptovať, že aktivity zainteresovaných strán predstavujú hodnotný zdroj pre budovanie konkurencieschopných a finančne zdravých spoločností. Podniky by zároveň mali rozpoznať dôležitosť zainteresovaných strán pri plnení povinností vo verejnom záujme.
- ii. Podniky by mali vyhodnocovať vzťahy so zainteresovanými stranami v rámci investičných rozhodnutí a vyhodnocovať príslušné riziká.
- iii. Podniky by mali po konzultácii s vlastníckou entitou vytvoriť a zverejniť jasnú politiku voči zainteresovaným stranám, napr. deklarovaním metódy posudzovania operačných rizík.

Považuje sa za dobrú prax, ak podnik v rámci riadenia rizika zabezpečí proces auditu svojho dodávateľsko-odberateľského reťazca aj z hľadiska dodržiavania ľudských práv, za účelom identifikovania, zmiernenia a vyriešenia nepriaznivých dopadov na ľudské práva.

- iv. Podniky by nemali byť využívané na implementovanie verejných politik nad rámec miery do akej ich implementujú súkromné spoločnosti.

Prípadné udelenie špecifických práv zainteresovaným stranám by v žiadnom prípade nemalo obmedziť rozhodovaciu právomoc valného zhromaždenia a orgánov podniku.

A. Vláda, vlastnícke entity a samotné podniky by mali rozpoznať a rešpektovať práva zainteresovaných strán garantované zákonom alebo vzájomnými dohodami.

- i. Vlastnícka entita by mala mať vypracovanú jasnú politiku ochrany práv zainteresovaných strán tak, ako súkromné spoločnosti, ktorých finančné nástroje sú prijaté na obchodovanie na regulovanom trhu.
- ii. Zainteresované strany by mali mať právo na prístup k relevantným, spoľahlivým a postačujúcim informáciám tak, aby boli schopné výkonu svojich práv.
- iii. Zainteresované strany by mali mať právo na možnosť nápravy v prípade porušenia svojich práv.

Za dobrú prax sa považuje, ak má podnik jasnú politiku ohľadom ochrany oznamovateľov trestnej činnosti. V prípade nedostatočnej reakcie na sťažnosť ohľadom porušenia zákona by mali oznamovatelia poslať svoje dobromyseľné sťažnosti príslušným štátnym orgánom. Možnosťou je aj nahlásiť prípady porušenia podľa Usmernení OECD pre nadnárodné spoločnosti¹⁰ na Národné kontaktné miesto v Slovenskej republike.

- iv. Mali by byť podporované mechanizmy na participovanie zamestnancov v rozhodovacom procese, vrátane zastúpenia zamestnancov v orgánoch podniku.

¹⁰ OECD Guidelines for Multinational Enterprises

B. Podniky, ktorých finančné nástroje sú prijaté na regulovanom trhu burzy, resp. iné významné podniky by mali reportovať ohľadom ich vzťahu k zainteresovaným stranám, a to vrátane relevantných súvislostí týkajúcich sa zamestnancov, veriteľov a dotknutých komunití.

- i. Dobrá prax u spoločností, ktorých finančné nástroje sú prijaté na obchodovanie na regulovanom trhu, vyžaduje reportovanie ohľadom vzťahov k zainteresovaným stranám. Podniky by tak mali ísť v tomto smere príkladom v transparentnosti a deklarovaní svojich záväzkov voči zainteresovaným stranám. Podniky by mali komunikovať s investormi a verejnosťou svoje politiky voči zainteresovaným stranám a následne informovať o implementácii týchto politik. Súčasťou takejto komunikácie by malo byť aj reportovanie ohľadom povinností a súvisiacich nákladov vo verejnom záujme.
- ii. Reportovanie ohľadom vzťahu k zainteresovaným stranám by malo byť na princípe najlepšej praxe v podobe princípov a smerníc ohľadom zodpovednosti v sociálnej a environmentálnej oblasti.

Dobrá prax vyžaduje nezávislé posúdenie reportovania vo vzťahu k zainteresovaným stranám.

C. Orgány podnikov by mali vytvoriť, implementovať, monitorovať a komunikovať vnútorné kontroly, etiku a programy súladu, resp. opatrení, a to vrátane takých, ktoré prispievajú k prevencii podvodov a korupcie. Mali by byť založené na normách a mali by byť v súlade s medzinárodnými záväzkami, pričom by sa mali vzťahovať nielen na samotné podniky, ale aj na ich dcérske podniky.

- i. Orgány podnikov by mali uplatňovať mravné etické štandardy ako prostriedok svojej dôveryhodnosti.
- ii. Podniky by mali zabezpečiť systém vnútorných kontrol, programov etických štandardov a dodržiavania súladu s nimi, vrátane dodržiavania záväzkov ako Dohovor OECD o boji s podplácaním zahraničných verejných činiteľov v medzinárodných obchodných transakciách a Príručky dobrej praxe týkajúcej sa vnútornej kontroly, etiky a dodržiavania súladu¹¹.
- iii. Etické kódexy by mali byť uplatňované na celý podnik aj jeho dcérske podniky. Mali by pritom obsahovať explicitne definované usmernenia ohľadom očakávaní vhodného správania sa zamestnancov.

Dobrou praxou je kódex pripraviť v spolupráci so zamestnancami a zainteresovanými stranami.

- iv. Dodržiavanie etického kódexu by malo byť pravidelne monitorované orgánmi podniku.
- v. Etický kódex by mal obsahovať usmernenie ohľadom obstarávania, ako aj mechanizmus pre ochranu zainteresovaných strán pri reportovaní ohľadom nelegálneho, resp. neetického správania sa vedúcich predstaviteľov podniku.

Dobrou praxou pre podniky môže byť vytvorenie funkcie ombudsmana, ktorý bude riešiť sťažnosti. Takisto anonymná telefónna linka alebo e-mail pre prijímanie sťažností môžu vhodne dopĺňať systém vnútornej kontroly v rámci podniku.

- vi. Etický kódex by mal taktiež definovať mechanizmus postihu v prípade neopodstatnených obvinení nezakladajúcich sa na dobrej vôli.

¹¹ OECD Anti-Bribery Convention
OECD Good Practice Guidance on Internal Controls, Ethics and Compliance

D. Podniky by mali dodržiavať vysoký štandard zodpovedného podnikania. Očakávania vlády v tejto oblasti by mali byť verejne komunikované a mechanizmy pre ich implementáciu by mali byť jasne definované.

- i. Podniky by mali dodržiavať vysoký štandard zodpovedného podnikania,¹² a to hlavne ohľadom životného prostredia, zamestnancov, verejného zdravia a bezpečnosti a ľudských práv.
- ii. Spoločnosti by sa mali riadiť relevantnými medzinárodnými štandardmi vrátane Smerníc OECD pre nadnárodné spoločnosti¹³, ktoré reflektujú všetky 4 princípy ILO vyhlásenia o základných princípoch a právach na pracovisku a Všeobecných zásad OSN pre obchod a ľudské práva¹⁴.
- iii. Vlastnícka entita by mala verejne komunikovať svoje očakávania v oblasti *zodpovedného podnikania* a vyžadovať reportovanie dosiahnutých výsledkov.
- iv. Orgány podnikov by mali zabezpečiť implementáciu *zodpovedného podnikania* do štruktúry správy podniku, vrátane stimulov dodržiavania, následného reportovania a monitorovania dosiahnutých výsledkov.
- v. *Podniky* by nemali reflektovať na očakávania ohľadom angažovania sa v charitatívnych iniciatívach alebo pri zabezpečovaní verejných služieb, ktoré majú vykonávať príslušné verejné orgány.

E. Podniky by nemali byť použité ako nástroj pre financovanie politických aktivít, pričom samotné podniky by nemali prispievať na politickú kampaň.

- i. *Podniky* by nemali byť zdrojom kapitálu na financovanie politických kampaní alebo aktivít, vrátane nepriamych transakčných vzťahov ktoré implikujú vytváranie straty zo strany podnikov.

¹² Responsible Business Conduct, RBC,

¹³ OECD Guidelines for Multinational Enterprises

¹⁴ ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work
UN Guiding Principles on Business and Human Rights

VI. ZVEREJŇOVANIE A TRANSPARENTNOSŤ

Podniky by mali dodržiavať rovnako prísne pravidlá pre transparentnosť, pravidlá pre vykonávanie auditu, účtovníctva, transparentnosť a dodržiavanie súladu s právnymi normami ako spoločnosti, ktorých finančné nástroje sú prijaté na obchodovanie na regulovanom trhu.

A. Podniky by mali vykazovať významné informácie o podnikaní a zverejňovať v súlade s medzinárodnými štandardmi pre finančné a nefinančné vykazovanie. Toto je osobitne dôležité v oblastiach strategického záujmu štátu a v prípadoch, ak podnik poskytuje služby vo verejnom záujme.

- i. Podniky by mali zverejňovať finančné a nefinančné informácie v závislosti od svojej veľkosti a dôležitosti vykonávaných činností, pričom veľké podniky a podniky, ktorých finančné nástroje sú prijaté na obchodovanie na regulovanom trhu by tak mali tak urobiť v súlade s medzinárodne uznávanými štandardmi.
- ii. Členovia orgánov podnikov a najvyšší vedúci pracovníci podnikov nesú zodpovednosť za správnosť a úplnosť vykazovaných údajov. To okrem iného môžu preukázať svojimi podpismi na účtovnej závierke, resp. iných výkazoch podniku. Tie by mali podpisovať vždy predsa predstavenstva a člen predstavenstva zodpovedný za finančnú oblasť spoločnosti, resp. osoby s obdobným postavením v podniku.
- iii. Orgány štátnej správy zodpovedné za dohľad nad výkonom alebo priamo vykonávajúce vlastníctvo by mali vyhotovovať analýzy vhodnosti rozsahu zverejňovania údajov a v prípade, ak je to vhodné, rozhodnúť o uplatňovaní prísnejších štandardov vykazovania v súlade s platnými medzinárodnými normami.

Vysoká úroveň vykazovania pritom nie je len prostriedkom kontroly podnikov zo strany verejnosti a zo strany orgánov samotných podnikov, ale vysoká transparentnosť prispieva k zvýšeniu pozitívneho vnímania podnikov, ich orgánov a nimi vykonávaných činností. Zvýšená transparentnosť by mala byť vyžadovaná pre podniky poskytujúce dôležité služby vo verejnom záujme so zásadnejším dopadom na štátny rozpočet. Dobrou praxou je napríklad povinnosť viesť oddelene účty pre vykonávanie činností, na ktoré spoločnosť dostáva štátne dotácie alebo inú finančnú podporu.

- iv. Požiadavky na transparentnosť by nemali ohroziť základnú firemnú dôvernosť (obchodné tajomstvo spoločnosti) a nemali by dostať podniky do nevýhodnej pozície vo vzťahu k súkromným konkurentom.
- v. Podniky by mali informovať o svojich finančných a prevádzkových výsledkoch, nefinančných informáciách, politikách odmeňovania, transakciách s blízkymi stranami, radiacích štruktúrach a politikách správy a riadenia.
- vi. Podniky by mali zverejniť, či pri svojej činnosti uplatňujú kódex správy a riadenia a ak áno, uviesť aký.

Pre zverejňovaní finančnej aj nefinančnej výkonnosti sa považuje za dobrú prax, aby podniky dodržiavali medzinárodne uznávané normy pre výkazníctvo.

Dobrou praxou je aj zverejňovanie informácií o odmenách členov orgánov podnikov a kľúčových manažérov na individuálnej báze. Tieto informácie by mali obsahovať aj informácie o podmienkach ukončenia výkonu funkcie, prípadné dôchodkové benefity alebo akékoľvek iné výhody alebo odmeny poskytované členom orgánov alebo vedúcim zamestnancom podniku.

S ohľadom na podnikateľskú činnosť a veľkosť podnikov, príkladmi zverejňovaných informácií sú:**1. Určenie cieľov podniku a informácie o ich plnení;**

- i.** Podniky by mali jasne stanoviť ciele svojej činnosti. Bez ohľadu na existujúci systém hodnotenia výkonnosti by mal byť určený súbor základných všeobecných cieľov konkrétneho podniku a tieto spolu s informáciami o ich plnení by mali byť poskytnuté účastníkom trhu, investorom a širokej verejnosti. Uvedené by sa malo aplikovať najmä pre prípady, ak je štát majoritným alebo jediným vlastníkom podniku.
- ii.** Podniky by mali zároveň informovať verejnosť o prípadných konfliktoch alebo potrebe kompromisov pri dosahovaní protichodných alebo konkurujúcich si cieľov.
- iii.** Informácia o plnení cieľov podniku by mala pozostávať vo zverejnení kľúčových finančných a nefinančných ukazovateľov výkonnosti. Ak podnik vykonáva činnosti v oblasti niektorej zo štátnych politík, mal by zverejňovať aj informácie o napĺňaní týchto cieľov.

2. Finančné a prevádzkové výsledky podniku vrátane, ak je to relevantné, nákladov a spôsobu financovania súvisiaceho s cieľmi verejnej politiky;

- i.** Podniky by mali zverejňovať informácie o ich finančnej, prevádzkovej a nefinančnej výkonnosti. Ak podnik plní aj špecifické úlohy v oblasti plnenia štátnych politík, mal by zverejňovať aj informácie o nákladoch a spôsobe financovania s tým súvisiacich činností. Ak rozsah zverejňovaných informácií zo strany podniku prekračuje rozsah informácií bežne zverejňovaných zo strany súkromne vlastnených účastníkov trhu, je potrebné tieto povinnosti uplatňovať tak, aby nemali negatívny dopad na činnosť podniku, a to najmä pre znevýhodnenie na trhu zverejnením informácií dôverného charakteru alebo prílišnou administratívnou záťažou spojenou s informačnými povinnosťami.

3. Riadiace, vlastnícke a hlasovacie štruktúry podniku vrátane informácie o obsahu podnikom uplatňovaného kódexu alebo politík v oblasti správy spoločností a spôsobu ich implementácie;

- i.** Podniky by mali zverejňovať informácie o vlastníckej a hlasovacej štruktúre podniku. Informácie by mali obsahovať aj označenie subjektov, ktorým je zverená zodpovednosť za konkrétne vlastnícke podiely a výkon vlastníckych práv s nimi spojených.
- ii.** Podniky by mali zverejniť akékoľvek osobitné práva alebo dohody, ktoré môžu ovplyvňovať výkon vlastníctva, výkon rozhodovacích alebo kontrolných právomocí štátu v podniku. Existenciu osobitných dohôd s akcionármi je potrebné zverejniť, hoci niektoré časti týchto dohôd môžu podliehať ochrane z dôvodu dôvernosti informácií v nich obsiahnutých.

4. Odmeňovanie členov orgánov a vedúcich zamestnancov podniku;

- i.** Podniky by mali udržiavať vysokú úroveň transparentnosti vo vzťahu k odmeňovaniu členov orgánov a vedúcich zamestnancov podniku. Informácie by mali byť aktuálne, na individuálnej úrovni a spolu s informáciami o pravidlách pre stanovovanie výšky odmien a podmienok ich vyplácania.
- ii.** Podniky by mali zverejňovať akékoľvek majetkové plnenia podniku v prospech členov orgánov spoločnosti, bez ohľadu na to, či vyplývajú zo zmluvy o výkone ich funkcie, alebo z iných právnych vzťahov medzi členom orgánu a podnikom.

5. Informácie o kvalifikácii členov orgánov podniku, ich výbere, členstve v orgánoch iných spoločností, a či ich orgány spoločnosti považujú za nezávislých vrátane informácie o uplatňovaní politik rozmanitosti pri výbere členov orgánov podniku.

- i. Vysoká úroveň transparentnosti v otázkach výberu členov orgánov podnikov je dôležitá pre posudzovanie kvalifikácie týchto osôb zo strany verejnosti a zároveň prispieva k zvyšovaniu profesionality orgánov podnikov a minimalizácii potenciálnych konfliktov záujmov. Transparentnosť je dôležitá aj s ohľadom na zodpovednosť vlády alebo ústredných orgánov štátnej správy za vymenovanie takýchto osôb, aby tieto osoby neboli vnímané ako nominanti politických strán, ale ako profesionáli, ktorých hlavnou úlohou je konať v najlepšom záujme podniku a jeho akcionárov.

6. Predvídateľné rizikové faktory a opatrenia prijaté na riadenie týchto rizík;

- i. Podniky by mali vytvoriť vnútorné mechanizmy na identifikáciu, riadenie, kontrolu a oznamovanie rizík súvisiacich s výkonom ich činností. Tieto mechanizmy by mali byť v súlade s najnovšími postupmi pre riadenie rizík. Informácia o rizikách by mala obsahovať aj označenie všetkých mimo súvahových expozícií spoločnosti.
- ii. Informácia o rizikách a ich riadení by mala obsahovať stratégie v oblasti finančného a operačného rizika spoločnosti. Ak je to vhodné, informácia o rizikách podnikania by mala zahŕňať aj stratégie prístupu podniku k otázkam ochrany práv zamestnancov, ochrany ľudských práv a životného prostredia a daňovým stratégiám podniku.

Dobrou praxou je informovať o prístupe k ochrane životného prostredia najmä pre podniky zaoberajúce sa ťažbou a spracovaním nerastných surovín, kde transparentný prístup k týmto otázkam prispieva k stanoveniu rizikového profilu konkrétneho podniku a zvyšuje tak jeho trhovú ako aj spoločenskú hodnotu.

7. Informácie o finančnej pomoci zo strany štátu vrátane štátnych záruk a informácie o akejkoľvek forme zmluvného prísľubu plnenia v prospech podniku;

- i. Pre získanie úplného obrazu o finančnej situácii podnikov je nevyhnutné, aby podniky zverejňovali vzájomné záväzky, finančnú pomoc alebo mechanizmy rozdelenia rizika medzi podnikmi a štátom. Zverejnenie by malo obsahovať údaje o akejkoľvek prijatej štátnej podpore alebo dotácii, zárukách poskytnutých štátom na prevádzku podniku, ako aj o akýchkoľvek plneniach, na ktoré sa štát v mene podniku zaviazal.
- ii. Pri zverejňovaní je potrebné brať do úvahy relevantné právne predpisy pre túto oblasť, akými sú napríklad pravidlá pre štátnu pomoc. Zverejňovanie štátnej podpory môže vykonať podnik alebo samotný štát.

Dobrou praxou je kontrola uplatňovania štátnych záruk zo strany príslušných ústredných orgánov štátnej správy za účelom dodržiavania rozpočtových pravidiel.

- iii. Podniky by mali zverejňovať verejno-súkromné partnerstvá, ktorých sú súčasťou, a ktorých cieľom je poskytnutie verejných služieb alebo zabezpečenie verejnej infraštruktúry, a to najmä so zameraním na určenie prípadných mechanizmov presunu alebo zdieľania rizík, zdrojov alebo výnosov verejnými a súkromnými partnermi, ktoré môžu viesť k vzniku špecifických rizík pre podniky.

8. Významné transakcie so štátom a ďalšími spriaznenými osobami;

- i. Podniky by mali zverejňovať významné transakcie medzi podnikom a s ním spriaznenými osobami. Informácia o transakciách so spriaznenými osobami by mali obsahovať všetky údaje potrebné k posúdeniu ich primeranosti a vhodnosti.

Je považované za dobrú prax, a to aj pri absencii transakcií s takýmito spriaznenými osobami, jasne označiť spriaznené osoby a určiť ich organizačné a vlastnícke prepojenie s konkrétnym podnikom.

9. Dôležité otázky týkajúce sa zamestnancov a iných zainteresovaných strán.

- i. Podniky by mali informovať o kľúčových otázkach týkajúcich sa ich zamestnancov a ďalších zainteresovaných strán, ktoré môžu významne ovplyvniť finančnú ako aj nefinančnú výkonnosť podniku alebo mať významný vplyv na zúčastnené strany.

Zverejnenie môže zahŕňať organizačné nastavenie vzťahov zamestnancov a manažmentu, vrátane odmien, krytia kolektívneho vyjednávania a mechanizmu pre zastupovanie zamestnancov, ako aj vzťahy s ostatnými zúčastnenými stranami ako sú veritelia, dodávatelia a miestne komunity. Tieto informácie môžu zahŕňať tiež dôležité informácie o environmentálnych, sociálnych a protikorupčných opatreniach podniku a opatreniach na ochranu ľudských práv. Informácie tiež môžu obsahovať prehľad politik v oblasti ľudských zdrojov ako sú programy pre rozvoj ľudských zdrojov a vzdelávania, plány pre zamestnanecké vlastnícke podiely a tým verejnosti a ostatným zainteresovaným stranám komunikovať dôležité informácie o konkurenčných silných stránkach podniku.

B. Ročná účtovná závierka podniku by mala podliehať nezávislému externému auditu založenému na vysokých štandardoch kvality. Špeciálne mechanizmy štátnej kontroly nenahrádzajú nezávislý externý audit.

- i. Podniky by bez ohľadu na právnu formu alebo prijatie na obchodovanie na regulovanom trhu mali dodržiavať vysoké štandardy pre audit a pre finančné ako aj nefinančné vykazovanie.
- ii. Veľké podniky by mali podliehať kontrole zo strany externých audítorských spoločností a to aj v prípade, ak podliehajú špecifickým vnútroštátnym orgánom zameraným na kontrolu ich činnosti, nakoľko tieto väčšinou kontrolujú len nakladanie s verejnými zdrojmi a nie celkovú efektívnosť a činnosť podniku.
- iii. Podniky by mali vyvinúť zodpovedajúce postupy pre výber externých audítorov s dôrazom na nezávislosť rozhodovania o externom audítovi od vedenia podniku alebo od rozhodnutí väčšinových akcionárov, resp. štátu ak je väčšinovým alebo jediným vlastníkom štát.
- iv. Externý audítor by mal podliehať rovnakým požiadavkám na kvalitu a nezávislosť vykonávanej činnosti, aké sa uplatňujú pre výkon auditu v súkromnom sektore. To zahŕňa najmä obmedzenie poskytovania iných ako audítorských služieb, pravidelné striedanie poskytovateľa externého auditu ak aj jeho výber formou verejných súťaží.

C. Vlastnícka entita by mala vyvinúť konzistentný proces podávania správ o podnikoch a každoročne zverejňovať výročnú správu o ich činnosti

- i. Vlastnícka entita by mala vypracovať súhrnný spôsob reportovania, ktorý pokrýva ním riadené podniky a tento urobiť hlavným kanálom zverejňovania informácií pre širokú verejnosť.
- ii. Podávanie správ by malo byť vytvorené tak, aby poskytovalo jasný prehľad o celkovom výkone a vývoji podnikov navonok, ako aj pre vlastnícku entitu pri posudzovaní výkonnosti podnikov a pri stanovovaní jeho vlastnej politiky výkonu vlastníckeho práva.
- iii. Systém súhrnného vykazovania by mal umožniť vytvorenie súhrnnej výročnej správy vydávanej štátom, zameranej na finančnú výkonnosť podnikov, ako aj na kľúčové nefinančné ukazovatele činnosti podnikov.
- iv. Výročná správa by mala obsahovať aj údaj o celkovej hodnote portfólia štátu v podnikoch a mala by zahŕňať všeobecné vyhlásenie o politike výkonu štátneho vlastníctva a informácie o tom, ako štát realizuje túto politiku.
- v. Správa by mala obsahovať informácie o organizácii vlastníckej štruktúry, prehľad výkonnosti

podnikov, súhrnné finančné informácie a podávanie správ o zmenách v orgánoch podnikov.

- vi.** Súhrnná správa by mala poskytovať hlavné finančné ukazovatele vrátane obratu, zisku, toku hotovosti z prevádzkovej činnosti, hrubých investícií, návratnosti vlastného kapitálu, pomeru aktív a pasív a informáciu o dividendách.
- vii.** Vlastnícky subjekt by mal posilniť zverejňovanie o vzťahoch so zainteresovanými stranami tým, že bude mať jasnú politiku a rozvíjať súhrnné zverejňovanie širokej verejnosti.
- viii.** Súčasťou správy by mali byť aj informácie o metódach používaných na zhromažďovanie údajov.
- ix.** Súhrnná správa by mala zahŕňať informáciu o najvýznamnejších podnikoch.
- x.** Súhrnná správa by nemala nahrádzať osobitné druhy správ o činnosti podnikov, napr. predstavitelom Národnej rady Slovenskej republiky alebo iných ústredných orgánov štátnej správy.
- xi.** Vlastnícka entita by mala umožniť ľahký prístup k informáciám o činnosti podnikov pre verejnosť prostredníctvom digitálnych prostriedkov komunikácie. Tieto by mali poskytnúť informácie aj o organizácii podniku, vlastníckej štruktúre a štruktúre výkonu vlastníckeho práva v podniku a všeobecnej politike štátu k výkonu vlastníctva v podniku v súlade s obsahom a kde je to vhodné aj nad rámec výročnej správy.

VII. POVINNOSTI ORGÁNOV PODNIKOV

Orgány podnikov by mali mať potrebné právomoci a objektivitu na vykonávanie svojich funkcií strategického riadenia a monitorovania riadenia podniku. Mali by konať čestne a mali by byť zodpovedné za svoje činy.

- i. Podniky by mali mať orgány, ktoré môžu konať v záujme podniku a jeho vlastníkov a efektívne kontrolovať manažment. Na tieto účely je nevyhnutné zaistiť kompetentnosť členov orgánov podniku, zvýšiť nezávislosť orgánov a zlepšiť ich fungovanie. Je tiež nutné dať členom orgánov jednoznačnú plnú zodpovednosť za plnenie ich úloh a zabezpečiť, aby konali čestne a v prípade porušenia ich povinností vyvodzovať ich zodpovednosť.

A. Orgány podniku by mali mať jednoznačný mandát a konečnú zodpovednosť za výkonnosť podniku. Úloha orgánov podniku by mala byť jasne definovaná v legislatíve, ideálne podľa obchodného práva. Orgány podniku by mali plne zodpovedať majiteľom, mali by konať v najlepšom záujme podniku a zaobchádzať so všetkými akcionármi spravodlivo.

- i. Zodpovednosť orgánov podniku by sa mala vyjadriť v príslušných právnych a administratívnych opatreniach, politike štátneho vlastníctva a stanovách podniku. Zmluvy o výkon funkcie, ako aj všetky súvisiace zmluvy týkajúce sa výkonu funkcie člena orgánu podniku musia byť transparentné.
- ii. Všetci členovia orgánov podniku by mali mať zákonnú povinnosť konať v najlepšom záujme podniku a správať sa ku všetkým akcionárom spravodlivo. Žiadny zmluvný vzťah medzi členom orgánu podniku a podnikom alebo jeho vlastníkami nesmie zmenšiť rozsah zodpovednosti člena orgánu.
- iii. Kolektívna a individuálna zodpovednosť členov orgánov podniku by mala byť jasne stanovená.
- iv. Nemal by byť žiadny rozdiel medzi zodpovednosťou jednotlivých členov orgánov podniku, či už sú menovaní štátom, alebo akýmkoľvek iným akcionárom alebo zúčastnenou stranou.
- v. Členovia orgánov podniku by mali absolvovať príslušné školenia, aby poznali svoje povinnosti a záväzky.
- vi. Orgány podniku by mali byť zostavované v súlade s najlepšou praxou uplatňovanou v súkromnom sektore.
- vii. Orgány podniku by mali mať iba toľko členov, koľko je potrebných na ich efektívne fungovanie. Skúsenosť ukazuje, že menšie orgány umožňujú skutočnú strategickú diskusiu a sú menej náchylné k tomu, aby rozhodnutia schvaľovali iba formálne.
- viii. Spolu s účtovnou závierkou by mal riadiaci orgán podniku predložiť externému audítovi aj správu obsahujúcu informácie o organizácii, finančnej výkonnosti, materiálnych rizikových faktoroch, významných udalostiach, vzťahoch so zúčastnenými stranami a o vplyve usmerení vlastnickej entity.

B. Orgány podniku by mali účinne plniť svoje funkcie stanovovania stratégie a dohľadu nad riadením na základe širokých mandátov a cieľov stanovených vládou. Mali by mať právomoc menovať a odvolávať generálneho riaditeľa alebo iných vysokých riadiacich pracovníkov. Mali by nastaviť odmeňovanie manažmentu, ktoré je v dlhodobom záujme podniku.

- i. S cieľom vykonávať svoju úlohu by mali orgány podniku aktívne
 - a. formulovať alebo schvaľovať, monitorovať a skúmať podnikovú stratégiu v rámci celkových podnikových cieľov;
 - b. vytvoriť vhodné ukazovatele výkonnosti a identifikovať kľúčové riziká;
 - c. rozvíjať a dohliadať na účinné politiky a postupy pre riadenie rizík s ohľadom na finančné a prevádzkové riziká, ale aj vo vzťahu k ľudským právam, práci, problematike životného prostredia a daní;
 - d. monitorovať poskytovanie informácií a komunikačné procesy, čo zaisťuje, že účtovné závierky verne odrážajú fungovanie podniku a odrážajú riziká, ktoré vznikli;
 - e. posudzovať a sledovať výkonnosť riadenia a
 - f. vyhodnocovať zodpovednosť členov riadiaceho orgánu alebo iných vysokých riadiacich orgánov a v prípade porušenia ich povinností uplatniť zodpovedajúce nároky na náhradu škody a
 - g. rozhodovať o odmeňovaní generálneho riaditeľa alebo iných vysokých riadiacich pracovníkov a rozvíjať vo vzťahu k nim účinné nástupnícke plány.

- ii. Jednou z kľúčových funkcií orgánov podniku by malo byť menovanie a odvolávanie generálneho riaditeľa alebo iných vysokých riadiacich pracovníkov. Bez tejto právomoci je pre orgány podniku ťažké plne vykonávať svoju kontrolnú funkciu a prevziať zodpovednosť za výkonnosť podniku. Táto funkcia môže byť prípadne plnená súbežne alebo po konzultácii s vlastníckou entitou.

- iii. Ak generálneho riaditeľa alebo iných vysokých riadiacich pracovníkov menuje priamo štát, ako minimum by mal štát pred vymenovaním konzultovať orgány podniku. Bez ohľadu na postup, menovanie generálneho riaditeľa alebo iných vysokých riadiacich pracovníkov by malo vychádzať z odborných kritérií a výberového konania.

Najmä pri veľkých podnikoch zapojených do ekonomických aktivít je dobrou praxou využitie nezávislých odborníkov na spravovanie výberového konania.

- iv. Pravidlá a postupy pre výber a menovania generálneho riaditeľa alebo iných vysokých riadiacich pracovníkov by mali byť transparentné a rešpektovať vzťahy zodpovednosti medzi nimi orgánmi spoločnosti a vlastníckym subjektom.

- v. Všetky dohody akcionárov vo vzťahu k menovaniu generálneho riaditeľa alebo iných vysokých riadiacich pracovníkov by mali byť zverejnené.

- vi. O odmeňovaní generálneho riaditeľa alebo iných vysokých riadiacich pracovníkov by mali rozhodovať orgány podniku, pričom odmena by mala byť viazaná na výkon a byť riadne zverejnená.

- vii. Odmeňovacie balíčky pre vedúcich pracovníkov by mali byť konkurencieschopné, no vedenie by nemalo byť motivované spôsobom, ktorý nie je v súlade s dlhodobými záujmami podniku a jeho vlastníckymi.

- viii. Dobrou praxou je zavedenie ustanovení o nevyplatení, znížení alebo späťvzatí odmeny manažmentu v prípadoch podvodu alebo iných porušení povinností na strane manažmentu.

Dobrou praxou je aj určenie limitov na odmeňovanie členov orgánov podniku, odstupňované podľa veľkosti podniku a odvetvia činnosti.

- C. **Zloženie orgánov podniku by malo umožniť objektívne a nezávislé rozhodovanie.** Všetci členovia orgánov podniku, vrátane všetkých verejných činiteľov, by mali byť vymenovaní na základe kvalifikácie a mali by mať rovnocenné právne zodpovednosti.

- i. Členovia orgánov podniku by mali byť menovaní prostredníctvom transparentného procesu a malo by byť zrejme, že majú povinnosť konať v najlepšom záujme podniku ako celku. Nemali by slúžiť ako zástupcovia tých, ktorí ich do funkcie menovali, ani mať povinnosť riadiť sa ich inštrukciami.
- ii. Orgány podniku by mali byť tiež chránené pred politickými zásahmi, ktoré by im mohli zabrániť zameriavať sa na dosiahnutie cieľov dohodnutých s vládou a vlastníckym subjektom.
- iii. Všetci štátni predstavitelia menovaní do pozície v orgánoch podniku by mali mať rovnocenné právne povinnosti ako ostatní členovia orgánov. Nemali by *de jure* alebo *de facto* užívať výnimky z individuálnej zodpovednosti.

Za dobrú prax sa považuje snaha o rozmanitosť zloženia orgánov spoločnosti, okrem iného s ohľadom na pohlavie, vek, geografické, profesijné a vzdelávacie pozadie.

- iv. Osoby priamo spojené s výkonnou mocou – t.j. hlavy štátov, predsedovia vlád, ministri, starostovia a pod. by nemali pracovať v orgánoch podnikov, pretože by to vážne sponchybňovalo nezávislosť ich úsudku. Rovnako by nemali v orgánoch podnikov pracovať osoby, ktoré sú priamo alebo nepriamo prepojené na subjekty, ktorých záujmy môžu byť v konflikte so záujmami podniku.
- v. V prípade podnikov zapojených do hospodárskych činností sa odporúča, aby členovia orgánov podniku mali dostatočné obchodné, finančné a odborné znalosti na účinné plnenie svojich úloh. V tomto ohľade môžu byť užitočné skúsenosti súkromného sektora.
- vi. Mali by sa vypracovať mechanizmy pre hodnotenie a udržanie efektivity výkonnosti a nezávislosti orgánov spoločnosti. Tie zahŕňajú, napríklad, obmedzenia týkajúce sa možného počtu opätovného dosadenia do funkcie, ako aj prostriedky na to, aby mali orgány podniku prístup k nestranným informáciám alebo expertíze.

D. Nezávislí členovia orgánov podniku by mali byť bez akýchkoľvek materiálnych záujmov alebo vzťahov s podnikom, jeho riadením, ďalšími významnými akcionármi a vlastníckym subjektom, ktorý by mohol ohroziť ich výkon objektívneho úsudku.

- i. Pre zvýšenie objektivity orgánov podniku by sa mal vyžadovať určitý minimálny počet nezávislých členov v orgánoch podniku.

Dobrou praxou je, ak sa na podnik uplatňujú rovnaké pravidlá pre nezávislých členov orgánov ako tie, ktoré sa vzťahujú na spoločnosti, ktorých finančné nástroje sú prijaté na obchodovanie na regulovanom trhu. Tiež sa považuje za väzby na manažment podniku alebo na majoritných vlastníkov.

- ii. Nezávislí členovia orgánov podniku by mali mať príslušnú kvalifikáciu a skúsenosti, aby sa zvýšila efektivita činnosti podniku.

Pri podnikoch zapojených do hospodárskych činností sa za dobrú prax považuje ak sú nezávislí členovia orgánov prijatí zo súkromného sektora. Ich odbornosť by tiež mohla obsahovať kvalifikáciu spojenú s osobitnými povinnosťami a cieľmi politiky jedinečnými pre podnik.

E. Mali by byť zavedené mechanizmy s cieľom predísť konfliktu záujmov, ktoré bránia členom orgánov podniku objektívne plniť ich povinnosti a obmedziť politické zásahy do činnosti orgánov podniku.

- i. Mali by byť prijaté opatrenia na riešenie konfliktu záujmov v prípade, ak takýto konflikt nastane.
- ii. Všetci členovia orgánov podniku by mali oznamovať každý konflikt záujmov do ktorého sa dostanú. Na základe posúdenia situácie by mal príslušný orgán podniku rozhodnúť, ako sa s konfliktom záujmu vysporiadať.

- iii. Mali by byť prijaté osobitné opatrenia, aby sa zabránilo politickému zasahovaniu do činnosti orgánov podniku. Istý politický dohľad je prijateľný v podniku, ktoré vykonávajú dôležité verejné politiky.

Je dobrou praxou, že v orgánoch podniku vykonávajúcich hospodársku činnosť nie je zastúpenie vysokými politickými funkcionármi a im blízkymi osobami. To neznamená, že štátni úradníci a ďalší verejní činitelia nemôžu pracovať v týchto orgánoch.

F. Predseda riadiaceho alebo správneho orgánu podniku by mal prevziať zodpovednosť za efektivitu orgánu, ktorému predsedá a v prípade potreby pri koordinácii s ostatnými členmi orgánov pôsobiť ako sprostredkovateľ pre komunikáciu vlastníckou entitou.

- i. Predseda riadiaceho alebo správneho orgánu podniku by mal vybudovať efektívny tím zo skupiny jednotlivcov, ktorých odbornosť a kompetencie sa navzájom vhodne dopĺňajú.
- ii. Predseda by mal pôsobiť ako hlavný kontaktný bod medzi podnikom a vlastníckym subjektom.
- iii. Predseda môže tiež hrať zásadnú úlohu pri postupoch nominácie do orgánu podniku tým, že pomôže vlastníckemu subjektu, so vstupom z výročného sebahodnotenia orgánu, aby sa identifikovali medzery v zručnostiach v zložení súčasného riadiaceho alebo správneho orgánu.

Za dobrú prax sa považuje, ak je funkcia predsedu správneho orgánu oddelená od funkcie generálneho riaditeľa. Oddelenie týchto dvoch funkcií pomáha zabezpečiť vhodnú rovnováhu síl, zlepšuje zodpovednosť a posilňuje schopnosť riadiaceho alebo správneho orgánu urobiť objektívne rozhodnutie bez neprimeraného vplyvu zo strany vedenia. Rovnako tak sa považuje za dobrú prax, ak sa predseda riadiaceho orgánu nestáva pri odchode do dôchodku predsedom dozorného orgánu.

G. Ak je zastúpením v orgáne podniku poverený zamestnanec, mali by byť vytvorené mechanizmy, ktoré zaručia, že toto zastúpenie sa vykonáva efektívne a že prispieva k posilneniu zručností, informovanosti a nezávislosti orgánu.

- i. Predstavitelia zamestnancov by mali mať rovnaké povinnosti a zodpovednosti ako ostatní členovia orgánu a konať v záujme podniku a všetkých jej akcionárov.
- ii. Zastúpenie zamestnancov v orgánoch podniku by nemalo byť samo o sebe považované za hrozbu nezávislosti orgánu.
- iii. Je potrebné stanoviť postupy, ktoré by uľahčili prístup k informáciám, školeniam a odborným poznatkom a nezávislosť členov zamestnaneckej rady od generálneho riaditeľa a vedenia podniku.
- iv. Tieto postupy by mali zahŕňať aj primerané, transparentné a demokratické postupy vymenovávaní, práva podávať správy zamestnancom v pravidelných intervaloch – za predpokladu, že požiadavka na dôvernosť informácií je náležite rešpektovaná – školenie a jasné postupy riadenia konfliktu záujmov.

H. Orgány podniku by mali zväziť vytvorenie špecializovaných výborov zložených z nezávislých a kvalifikovaných členov, na podporu činnosti orgánov podniku, a to najmä vo vzťahu k auditu, riadeniu rizík a odmeňovaniu. Založenie špecializovaných výborov by malo zvýšiť efektivitu orgánov podniku a nemalo by odvádzať pozornosť od zodpovednosti orgánov podniku.

Využitie špecializovaných výborov po vzore súkromného sektora je považované za dobrú prax, a to najmä vo veľkých podnikoch. Zvláštne výbory, ktoré môžu vytvoriť pre orgány podniku pridanú hodnotu, pričom môžu zahŕňať oblasť auditu, odmeňovania, stratégie, etiky, rizika alebo verejného obstarávania.

Pri absencii špecializovaných výborov, môže vlastnícka entita vypracovať usmernenia pre definovanie, v ktorých prípadoch by orgány podniku mali zvážiť vytvorenie špecializovaných výborov. Tieto usmernenia by mali byť založené na kombinácii kritérií vrátane veľkosti podniku a špecifických rizík, ktorým čelia alebo kompetencií, ktoré by mali byť posilnené v rámci orgánov podniku

- i. Veľké podniky by mali mať aspoň výbor pre audit.
- ii. Je nevyhnutné, aby špecializovaným výborom predsedali členovia neprepojení na riadiace orgány, a aby obsahovali dostatočný počet nezávislých členov. Výbor pre audit by mal byť zložený len z nezávislých a finančne gramotných členov.
- iii. Na zabezpečenie účinnosti by zloženie výborov orgánov podniku malo zahŕňať kvalifikovaných a kompetentných členov so zodpovedajúcou technickou odbornosťou.
- iv. Špecializované výbory by mali mať činnosť upravenú v stanovách, najmä pokiaľ ide o povinnosti, právomoci a zloženie.
- v. Špecializované výbory by mali podávať správu orgánom podniku a zápisnica z ich rokovaní by sa mala rozposlať všetkým členom orgánov podniku.

I. Orgány podniku by mali pod dohľadom predsedu každoročne vykonávať dobre štruktúrované hodnotenie na posúdenie ich výkonnosti a efektivity.

- i. Hodnotenie by sa malo zamerať na výkonnosť orgánov podniku. Mohlo by to tiež zahŕňať účinnosť a prínos jednotlivých členov orgánov podniku.
- ii. Hodnotenie by sa malo vykonávať pod dohľadom predsedu a v súlade s vyvíjajúcimi sa osvedčenými postupmi.
- iii. V prípade potreby by sa pri hodnotení mala využívať externá alebo nezávislá expertíza.
- iv. Hodnotenie by malo prispievať k preskúmaniu otázok, ako je veľkosť orgánov, zloženie a odmeňovanie členov orgánov. Hodnotenia by tiež mohli byť nástrojom pre rozvoj efektívnych a primeraných školiacich programov pre nových aj existujúcich členov orgánov podniku. Výsledky hodnotení môžu tiež slúžiť ako užitočný zdroj informácií pre budúce nominačné procesy, ale nemali používať ako nástroj pre „zrušenie menovania“ jednotlivých aktuálnych členov orgánov.

J. Podniky by mali vytvoriť účinné postupy interného auditu a zriadiť funkciu interného auditu, ktorý je monitorovaný orgánmi spoločnosti a podáva správy priamo orgánom spoločnosti a výboru pre audit alebo ekvivalentnému orgánu podniku.

- i. Interní audítori by mali stanoviť postupy pre zber, zhromažďovanie a predkladanie dostatočne podrobných informácií. Mali by tiež zabezpečiť, že postupy podniku sú primerane zrealizované.
- ii. Interní audítori by mali konať v mene orgánov podniku a podávať im priamo správy.
- iii. Interní audítori by mali mať neobmedzený prístup k predsedovi a členom orgánov podniku a k výboru pre audit.

Je dobrou praxou ak sa podporujú konzultácie externých a interných audítorov. Dobrou praxou je aj to, aby bola správa o vnútornej kontrole zahrnutá v účtovnej závierke, ktorá popisuje internú kontrolnú štruktúru a postupy vnútornej kontroly pre finančné výkazníctvo.

- iv. Materiálne nálezy interného auditu by sa mali oznámiť orgánom podniku a prípadne výboru pre audit.

